

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Н А К А З

№ 17 від 21.03.2002 м. Київ

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
5 квітня 2002 р. за № 336/6624

Про затвердження Ветеринарних та санітарних вимог до особистих селянських господарств - виробників сирого товарного молока

(Із змінами, внесеними згідно з [Наказом Державного комітету ветеринарної медицини N 547 від 09.12.2010](#) (У назві та тексті наказу слова "особистих підсобних господарств населення" у всіх відмінках замінено словами "обисті селянські господарства" у відповідних відмінках згідно з [Наказом Державного комітету ветеринарної медицини N 547 від 09.12.2010](#))

На виконання Законів України "[Про ветеринарну медицину](#)", "[Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини](#)", "[Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції](#)" та з метою забезпечення проведення державного ветеринарно-санітарного нагляду і контролю за дотриманням суб'єктами господарювання ветеринарно-санітарних вимог щодо одержання, первинної обробки та реалізації сирого товарного молока й підвищення його якості та безпеки у ветеринарно-санітарному відношенні

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Ветеринарні та санітарні вимоги до особистих селянських господарств - виробників сирого товарного молока (далі - Вимоги), що додаються.
2. Головним державним інспекторам ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, районів, міст здійснювати ветеринарно-санітарний нагляд та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, які виробляють сире товарне молоко відповідно до чинного законодавства та цих Вимог.
3. Зареєструвати ці Вимоги в Міністерстві юстиції України.
4. Управлінню забезпечення протиепізоотичної роботи (Кучерявенко О.О.) забезпечити тиражування та розсилання Вимог до установ ветеринарної медицини.
5. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Голова Державного департаменту ветеринарної медицини

П.І. Вербицький

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Державного
департаменту ветеринарної
медицини України
21.03.2002 N 17
Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
5 квітня 2002 р.
за N 336/6624

ВЕТЕРИНАРНІ ТА САНІТАРНІ ВИМОГИ ДО ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ - ВИРОБНИКІВ СИРОГО ТОВАРНОГО МОЛОКА

1. Загальні вимоги

1.1. Ці Вимоги є обов'язковими для:

- власників особистих селянських господарств, що утримують до 5 голів корів і виробляють сире товарне коров'яче молоко (молочну сировину);
- спеціалістів ветеринарної медицини, які здійснюють ветеринарне забезпечення і державний ветеринарно-санітарний контроль за діяльністю особистих селянських господарств, що виробляють сире товарне молоко, фахівців державної служби ветеринарної медицини, які здійснюють державний ветеринарно-санітарний нагляд, а також для установ державної санітарно-епідеміологічної служби, які здійснюють нагляд за проходженням власниками особистих селянських господарств обов'язкових профілактичних медичних оглядів, станом питної води, наявністю мийних та дезінфекційних засобів, спецодягу тощо.

1.2. Цим нормативно-правовим актом установлюються ветеринарні та санітарні вимоги щодо одержання, первинної обробки та реалізації виробленого особистими селянськими господарствами сирого товарного молока.

2. Терміни та їх визначення

У цих Вимогах терміни вживаються у такому значенні:

ветеринарна картка - документ, виданий державним лікарем ветеринарної медицини або уповноваженим лікарем ветеринарної медицини, до якого заносяться дані щодо ветеринарно-санітарного стану господарства, діагностики, вакцинації, лікування та інших протиепізоотичних заходів стосовно певної тварини, який є додатком до паспорта цієї тварини;

вільний продаж молока - форма реалізації молока, що здійснюється на агропродовольчому ринку;

зnezараження (знешкодження) - технологічна обробка продукції (пастеризація, кип'ятіння тощо), що забезпечує її безпеку для людей і тварин та охорону довкілля;

первинна обробка молока - фільтрація та охолодження сирого товарного молока; реалізація молока за прямими зв'язками - реалізація молока за договорами молокопереробним підприємствам через пункти закупівлі молока або безпосередньо з молочних ферм сільськогосподарських підприємств усіх форм власності та сільськогосподарських (фермерських) господарств;

сире молоко - означає молоко, що є продуктом молочних залоз домашніх тварин, яке не було підігріто до температури понад 40⁰С та не було оброблено у такий спосіб, який дає аналогічний ефект.

(Глава 2 в редакції Наказу Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010)

3. Вимоги до тваринницьких приміщень та санітарного благоустрою території

3.1. Приміщення для утримання корів (корівник) повинно бути спроектовано і побудовано так, щоб забезпечувати зручне та надійне у ветеринарно-санітарному відношенні утримання корів, а також сприяти дотриманню чистоти при їх доїнні.

3.2. Приміщення для утримання корів розташовують на більш високому рівні за рельєфом місцевості щодо інших господарських будівель. Воно повинно бути зручними для обслуговування, а також для енерго- та водопостачання.

3.3. Корівник повинен мати зручні підходи до стійла корів. Підходи покривають таким матеріалом, щоб їх можна було легко утримувати в чистоті. За необхідності мають проводитися заходи з боротьби з гризунами та комахами згідно з інструкціями із застосування дератизаційних та дезінсекційних засобів.

(Пункт 3.3 глави 3 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010)

3.4. Приміщення для утримання корів має бути сухим, стіни покриті штукатуркою і побілені свіжогашеним вапном, підлога водонепроникна з дерев'яним настилом стійла.

Орієнтовна ширина стійла на одну корову - 1,2-1,5 м, довжина - 1,8-2,0 м, довжина годівниці - 0,75-0,9 м, висота переднього борту - 0,25-0,3 м. Ширина проходу між сечозбірним каналом і стіною - не менше 1 м. Вентиляція повинна забезпечувати безперервний повітрообмін відповідно до зоогігієнічних нормативів. Сечозбірний канал та сечозбірник будують з вологонепроникного матеріалу (бетону). Останній розташовують за межами приміщення. Його необхідно систематично очищати і тримати закритим кришкою.

3.5. Гній складають у бурти нижче рівня приміщення на відстані не менше 25 м від житла.

3.6. Дворовий туалет та вигрібну яму розташовують на відстані не менше 15 м від корівника. Їх систематично очищають і дезінфікують 10%-ним розчином хлорного вапна.

3.7. **Якість питної води повинна відповідати встановленим санітарним вимогам.**

При випасанні корів забороняється їх напування з природних непроточних водойм.

3.8. У літній період корів рекомендується утримувати під навісом, а приміщення очищати і просувати не менше 20 діб з наступною дезінфекцією згідно з ветеринарно-санітарними вимогами. **Стіни та стелю білять розчином свіжогашеного вапна двічі з інтервалом 14-16 діб.**

3.9. Узгодження проектів планування та будівництва тваринницьких приміщень чи реконструкції існуючих, відведення для цього земельних ділянок, а також забору води для тварин здійснюється з територіальними установами державної служби ветеринарної медицини та державної санітарно-епідеміологічної служби. Будівництво таких приміщень не повинно проводитись на місцях, де були гноєсховища, туалети, вигрібні ями, смітники тощо.

4. Вимоги щодо догляду за коровами, їх доїнням та первинною обробкою молока

4.1. **Корів утримують у чистоті. Їх щоденно чистять за допомогою щітки, а забруднені частини тіла обмивають теплою водою.**

Для підстилки використовують достатню кількість соломи або тирси, не ушкодженої грибками (1,5 кг соломи або 3-4 кг тирси на гол в день). Не рекомендується використовувати з цією метою торф'яну масу.

4.2. Тварин забезпечують повноцінними та доброякісними кормами. Молоко від виснажених корів продажу не підлягає. **Не підлягає до продажу також молоко та одержані з нього молочні продукти в перші 7 днів після отелення корови і в останні 7 днів до кінця лактації, при захворюванні корів маститом, а також таке, що за органолептичними показниками має відхилення від норми.**

4.3. Перед доїнням корів дояр миє руки з милом, одягає чистий халат чи комбінезон, голову пов'язує хустинкою.

Вим'я корови оглядається, мисться теплою водою (43±2 град. С) і витирається чистим рушником або індивідуальною серветкою. Для обмивання вимені наступної корови воду у відрі замінюють на чисту. Рушники, серветки, якими витирають вим'я корів, а також відра для обмивання вимені для інших потреб не використовуються.

Дійниці (відра з білої жерсті або емальовані) повинні ззовні позначитися олійною фарбою літерою "Д", відра для обмивання вимені - літерою "В".

4.4. *Перед доїнням проводять масаж вимені. Доять корову сухими руками. Перші цівки молока з кожної дійки здоюють в окремий посуд. Таке молоко допускається згодувувати тваринам.*

Молоко перших цівок ретельно оглядається на наявність органолептичних невідповідностей (згустки молока, крові, зміна кольору тощо). Наявність згустків і пластівців свідчить про запалення тієї чверті вимені, з якої видоєне молоко. Таке молоко здоюється в окремий посуд та не допускається до споживання людьми, реалізації за прямими зв'язками та у вільний продаж.

Після видоювання корови дійки витирають сухим рушником. Обробка дійок здійснюється розчинами або спреями, зареєстрованими у встановленому законодавством порядку, та у такий спосіб, що не призводить до потрапляння залишкових кількостей забруднювачів у молоко.

(Пункт 4.4 глави 4 в редакції Наказу Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010)

4.5. При машинному доїнні корови (корів) необхідно дотримуватися відповідних діючих вимог.

4.6. *Відра, дійниці, фляги мають бути із матеріалів, дозволених Міністерством охорони здоров'я України. Не допускається використовувати оцинковані, мідні та іржаві ємності.*

4.7. *Надоєне молоко слід негайно винести з корівника для запобігання вбиранню хлівного та кормового запахів, процідити через 3-4 шари марлі або інші спеціальні фільтрувальні тканини (лавсан тощо).*

Молоко, призначене для реалізації, виливають в окремий посуд і ставлять у холодильник. Воно повинно надходити до пунктів закупівлі молока не пізніше як через 24 години за температури зберігання не вище 4 град. С, 18 годин - не вище 6 град. С, 12 годин - не вище 8 град. С. В окремих випадках молоко, яке має температуру не вище +10 град. С, допускається реалізувати не пізніше як через 2 години після доїння. Зберігають молоко в закритому посуді, окремо від сильно пахучих речовин.

4.8. Сире молоко має бути отримано від здорових тварин, які:

-утримуються на територіях, благополучних щодо інфекційних хвороб тварин;
-не мають клінічних ознак інфекційних хвороб тварин, що передаються людині через молоко;

-мають задовільний стан здоров'я та у яких не виявлено ознак недугів, що можуть призвести до забруднення молока, зокрема не мають виділень із статевих органів, ентеритів з діареєю і лихоманкою, кровотеч;

-не мають запалення вимені (мастити) та ран на вимені, які могли б вплинути на якість молока;

-не лікувалися забороненими ветеринарними препаратами;

-піддавалися лікуванню ветеринарними препаратами, але з дотриманням термінів очікування, що встановлені інструкціями із застосування цих препаратів.

Молоко для реалізації повинно бути незбираним, за органолептичними, фізико-хімічними, бактеріологічними й іншими показниками якості та безпеки відповідати вимогам нормативно-правових актів.

Не допускається у процесі зберігання змішування молока різних надойв (охолодженого і свіжовидоєного).
(Пункт 4.8 глави 4 в редакції Наказу Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010)

4.9. Для видалення залишків молока молочний посуд споліскують водою (температура не вище 35 град. С).

Миття посуду проводиться після кожного його використання за допомогою щітки з ручкою із застосуванням мийних чи мийно-дезінфекційних засобів, передбачених відповідними санітарними правилами. Використовувати ганчірки для миття посуду забороняється.

Після миття посуд ретельно споліскують теплою водою для видалення залишку розчину мийно-дезінфекційних засобів та зберігають у перевернутому стані.

При застосуванні тільки мийних засобів посуд один раз на добу дезінфікують за рекомендацією спеціаліста ветеринарної медицини або пропарюють. Для цього у відро вливають 1 л води, накривають його кришкою і ставлять на вогонь. Після закипання води відро витримують на вогні 8-10 хв.

4.10. Тканинні фільтри після кожного використання перуть з милом чи мийним засобом, ретельно споліскують теплою водою. Один раз на добу фільтри дезінфікують, витримуючи у киплячій воді протягом 10 хв. або прасують гарячою праскою.

5. Ветеринарне обслуговування тварин

5.1. Тварини, які утримуються в особистих селянських господарствах, повинні перебувати під ветеринарно-санітарним наглядом та контролем. Спеціалісти державної служби ветеринарної медицини забезпечують своєчасне обстеження тварин, проведення профілактичних щеплень та діагностичних досліджень згідно з планом протиєпізоотичних заходів, розробленим і затвердженим у встановленому порядку, а власник зобов'язаний своєчасно віддавати тварин для відповідних обробок та досліджень.

Після завершення проведення ветеринарно-санітарних заходів власники тварин протягом трьох днів мають надати спеціалістам державної служби ветеринарної медицини ветеринарну картку для внесення результатів діагностичних досліджень та даних, що підтверджують проведення відповідних щеплень. (Пункт 5.1 глави 5 доповнено новим абзацом згідно з Наказом Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010)

У разі виявлення хвороби тварини або підозри у її захворюванні під час проведення профілактичних щеплень та діагностичних досліджень спеціалісти державної служби ветеринарної медицини негайно повідомляють про такий випадок власника тварини та працівників пункту закупівлі молока.

При цьому забороняється молоко від таких тварин здавати на пункти закупівлі молока та реалізовувати його на агропродовольчих ринках. (Пункт 5.1 глави 5 доповнено новим абзацом згідно з Наказом Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010)

5.2. Усі тварини, які утримуються в особистих селянських господарствах, в обов'язковому порядку мають бути проідентифіковані та зареєстровані відповідно до наказу Міністерства аграрної політики України від 17.09.2003 [N 342](#) "Про запровадження ідентифікації і реєстрації великої рогатої худоби", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 09.10.2003 за N 909/8230 (із змінами).

(Пункт 5.2 глави 5 в редакції Наказу Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010)

5.3. Спеціаліст ветеринарної медицини, який обслуговує населений пункт, постійно консультує власників корів з дотримання основних ветеринарно-санітарних та гігієнічних вимог щодо доїння, первинної обробки молока, миття та знезараження молочного посуду й особистої гігієни дояра.

Він інструктує власників корів щодо правил профілактики та виявлення ознак хвороб, зокрема маститу.

При будь-якому захворюванні корови її власник негайно повідомляє спеціаліста ветеринарної медицини, який дає вказівки відносно утримання хворої корови, уживає заходів щодо її лікування та визначає порядок знезараження і використання молочної продукції згідно з Правилами ветеринарно-санітарної експертизи молока і молочних продуктів та відповідних інструкцій.

Молоко від хворої корови до встановлення діагнозу захворювання зливають в окремий посуд. Використовувати його в їжу або для годівлі тварин забороняється. Не допускається змішування молока від здорових і хворих корів.

На час лікування хворої тварини забороняється реалізація сирого товарного молока, про що спеціалістом ветеринарної медицини повідомляється на пункт закупівлі молока. (*Абзац п'ятий пункту 5.3 глави 5 в редакції Наказу Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010*)

На час лікування хворої тварини її ветеринарна картка та ветеринарний паспорт зберігаються у спеціаліста ветеринарної медицини і повертаються його власнику після повного одужання тварини. Видача ветеринарних документів для реалізації сирого молока від таких тварин не здійснюється. Реалізація молока відновлюється тільки за умови наявності у власника ветеринарної довідки. (*Абзац шостий пункту 5.3 глави 5 в редакції Наказу Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010*)

5.4. Корови підлягають огляду не менше одного разу на місяць з обов'язковим дослідженням на мастит згідно з чинними рекомендаціями. Дати перевірок і результати зазначаються у журналі обліку проведення досліджень на мастит (далі - Журнал обліку), який веде спеціаліст ветеринарної медицини. Зразок Журналу обліку наведено в додатку

1. Результати досліджень надаються власнику та у разі здавання молока на пункт закупівлі молока повідомляються на пункт для відображення у відповідному Журналі обліку господарств - виробників сирого товарного молока.

Якщо корова більше одного місяця не досліджувалася на мастит і відповідний запис у Журналі обліку відсутній, то молоко до здавання та реалізації не допускається. (*Пункт 5.4 в редакції Наказу Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010*)

5.5. При захворюванні корови на мастит молоко з уражених чвертей вимені кип'ятять і знищують, а із здорових - згодовують тваринам після кип'ятіння.

Молоко, одержане від хворих на мастит корів, яких лікували антибіотиками, іншими препаратами, забороняється вживати людям (після останнього введення препаратів у лікувальній дозі) протягом строку, визначеного спеціалістом ветеринарної медицини. Допускається молоко з умістом антибіотиків після його кип'ятіння згодовувати непродуктивним тваринам. Дані щодо проведення лікування зазначаються в журналі реєстрації хворих тварин, форма якого затверджена наказом Державного комітету ветеринарної медицини України від 27.08.2009 N 308 "Про затвердження форм журналів". (Абзац другий пункту 5.5 глави 5 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010)

5.6. **Не підлягає реалізації власниками особистих селянських господарств молоко від тварин, які не ідентифіковані та не зареєстровані у встановленому порядку, та хворих на заразні хвороби.**

Усі інші тварини, які перебувають у господарстві (вівці, кози, свині, птиця, собаки тощо), також повинні бути клінічно здорові. У разі їх захворювання власник протягом 24-х годин зобов'язаний повідомити спеціаліста ветеринарної медицини, який обслуговує населений пункт.

(*Пункт 5.6 глави 5 із змінами, внесеними згідно з Наказом Державного комітету ветеринарної медицини [N 547](#) від 09.12.2010*)

